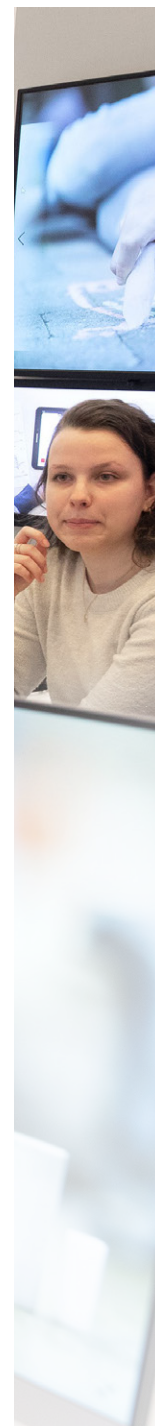
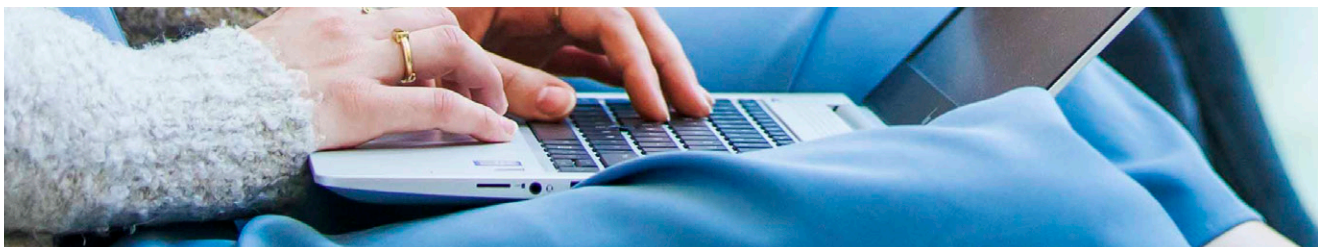

Universiteit
Utrecht

Universiteitsbibliotheek

VOORWOORD	3
INLEIDING	4
ONDERZOEK	6
ONDERWIJS	10
GEBOUWEN	12
ORGANISATIE	14

DE UNIVERSITEIT UTRECHT (UU) HEEFT IN HAAR STRATEGISCH PLAN 2025 AMBITIES GEFORMULEERD VOOR DE KOMENDE JAREN. IN HET PLAN DAT NU VOOR U LIGT, GEEFT DE UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK AAN HOE ZIJ DEZE AMBITIES HELPT REALISEREN DOOR DE ONTWIKKELING VAN DE DIENSTVERLENING VAN DE BIBLIOTHEEK.

De hier gepresenteerde zeven doelen sluiten vanzelfsprekend aan op de leidende principes die de UU heeft geformuleerd in haar Strategisch Plan 2025 *Open blik, open houding, open wetenschap*. Met name de ambitie van de UU op het terrein van Open Science is heel zichtbaar in de ontwikkeling van onze diensten. Voortbouwend op de resultaten uit de vorige beleidsperiode zal de dienstverlening van de bibliotheek ook komende periode sterk gericht zijn op het faciliteren van de transitie naar Open Science. Dit krijgt vorm in zowel onze digitale diensten als in onze bibliotheekgebouwen.

Dit plan is het resultaat van de inzet van veel mensen binnen en buiten de Universiteitsbibliotheek. Zo hebben vele collega's binnen de UU en specialisten in binnen- en buitenland deelgenomen aan een scenario-planning onder leiding van FutureConsult. Bestuurders binnen de UU hebben tijd vrijgemaakt voor het reflecteren op de toekomstscenario's.

Binnen de bibliotheek hebben collega's van alle afdelingen teksten geschreven, meegelezen en/of meegedacht in de verschillende stadia van de totstandkoming van het plan. De leden van de Klankbordgroep *Beleidsplan 2025* hebben vanuit hun expertise onvermoeibaar feedback gegeven op de conceptteksten. Vanzelfsprekend heeft ook de Dienstraad van de bibliotheek een belangrijke rol gespeeld, zowel tijdens de totstandkoming van dit plan, als in de accordering ervan. Hartelijk bedankt iedereen voor de enthousiaste inzet, de vruchtbare discussies en de goede samenwerking.

Directieteam Universiteitsbibliotheek Utrecht,

Diederik Gussekloo
Martine Pronk
Mirte van der Zouwen
Anja Smit

INLEIDING

De UU noemt de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties haar 'kompas voor de grote uitdagingen van deze tijd'. Ze vormen een belangrijke leidraad voor onderzoek en onderwijs. En ook met de bedrijfsvoering draagt de UU bij aan de SDG's: van het thema klimaatactie tot het thema gendergelijkheid.

Als bibliotheek vinden we ook op fundamenteel vlak aansluiting bij de SDG's.

"Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen." Zo luidt 'target' 16.10 bij SDG 16, Vrede, justitie en sterke publieke diensten, van de Verenigde Naties.

Onze kernfunctie als bibliotheek is het verschaffen van toegang tot – in ons geval – wetenschappelijke informatie. Deze functie is al eeuwen constant, onze dienstverlening is daarentegen voortdurend in ontwikkeling. Dit is noodzakelijk om toegang blijvend te kunnen garanderen in het snel veranderende landschap van wetenschappelijke informatie.

Om onze koers te bepalen voor de komende jaren, hebben we een toekomstverkenning uitgevoerd. Hierin zijn de belangrijkste ontwikkelingen meegenomen die impact hebben op de dienstverlening van de Universiteitsbibliotheek.

MISSIE

Onze missie is het bevorderen en innoveren van kennisdeling. Dat doen we door het faciliteren van het vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar maken van wetenschappelijke informatie op mondiale schaal, primair ten behoeve van de Utrechtse academische gemeenschap als geheel. Belangrijke uitgangspunten daarbij zijn: open, duurzaam, samenwerking en digitaal.

ONTWIKKELINGEN

De afgelopen jaren nam Open Science een vlucht in Europa. Onderzoekers publiceren steeds vaker open access en delen ook nieuwe vormen van wetenschappelijke output, zoals data, code en software. In het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs wordt meer over grenzen heen samengewerkt, zowel in geografische zin als tussen disciplines.

Toch worden er ook grenzen zichtbaar, bijvoorbeeld om de nationale veiligheid of persoonlijke privacy te beschermen. Zo staat in het coalitieakkoord uit december 2021: "We stellen kaders vast voor de wetenschappelijke samenwerking met onvrije landen. 'Open science' en 'open education' worden de normen, mits de nationale veiligheid hierbij niet in het geding komt." Daarnaast nemen ook geopolitieke spanningen toe. Het is dus zinvol om rekening te houden met een scenario waarin we te maken krijgen met regionale kaders en infrastructuren.

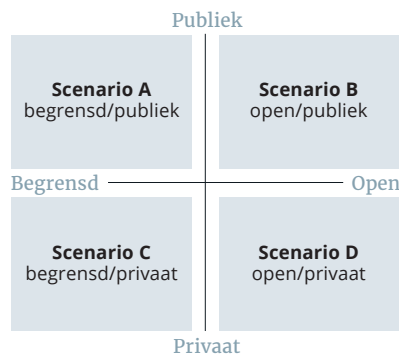
De verdergaande digitalisering en de inzet van kunstmatige intelligentie in de samenleving betekent dat commerciële partijen met de grootste slagkracht het snelst diensten kunnen ontwikkelen voor het wetenschappelijk onderzoek en onderwijs. De vraag is hoe de invloed van 'big tech' op het hoger onderwijs zich zal verhouden tot die van de publieke spelers, de hogeronderwijsinstellingen en de overheden.

TOEKOMSTVERKENNING: SCENARIOPLANNING

Met de bovenstaande ontwikkelingen in beeld, hebben we vier scenario's opgesteld voor de ontwikkelingen in wetenschappelijk onderzoek en onderwijs in 2030. We gebruiken daarbij twee assen: enerzijds een meer of minder open wetenschappelijk bedrijf en anderzijds de invloed van publieke partijen versus private ondernemingen daarop. Dat levert vier scenario's op:

Hier vindt u de link naar de scenario's in de vorm van animaties:
<https://edu.nl/qc99j>.

Scenario B, het open en publieke scenario, past het beste bij het strategische plan van de Universiteit Utrecht en de missie en waarden van de bibliotheek. Hierop zijn de in dit plan opgenomen doelen en activiteiten ingericht. Dat betekent dat we, waar mogelijk, onze invloed uitoefenen om ontwikkelingen in de richting van dit scenario te sturen. Meer concreet betekent dit dat we bij alle dienstverlening uitgaan van de situatie dat wetenschappelijke kennis mondiaal gedeeld wordt. Daarbij zetten we in op multidisciplinaire, internationale infrastructuren. Daarvoor investeren we dan ook in het (mondiaal) standaardiseren van metadata van wetenschappelijke kennis.

In scenario B hebben actoren in het publieke domein, zoals overheden, organisaties binnen het wetenschapsveld en hogeronderwijsinstellingen, de regie in de ontwikkeling van de wetenschapspraktijk. Dat betekent dat de bibliotheek uitgaat van het ontwikkelen van internationale dienstverlening in het publieke domein, zoals bijvoorbeeld gezamenlijke, door publieke partijen beheerde en gefinancierde publicatieplatforms. We zullen die diensten dan ook nadrukkelijk onder de aandacht brengen van de UU-gemeenschap.

Natuurlijk zijn we ons er van bewust dat ook elementen uit de andere scenario's een rol kunnen spelen de komende jaren. Oplopende geopolitieke spanningen leiden wellicht tot geografisch begrensde kennisinfrastructuren. De grote afhankelijkheid van technologie in het algemeen, en 'big tech' in het bijzonder, maakt het aannemelijk dat private partijen een belangrijke rol blijven spelen. We identificeerden tal van onzekerheden. De zeven doelen in dit plan zijn dus evenveel geïnspireerd door een open en publiek scenario als door de wetenschap dat we ook de komende beleidsperiode flexibel mee zullen moeten bewegen met de ontwikkelingen in het informatielandschap.

ONDERZOEK

Met het ontstaan van nieuwe, digitale onderzoeksmethoden verandert de manier waarop onderzoekers de bibliotheekcollectie gebruiken. Deze methoden stellen ook nieuwe eisen aan de vorm waarin materiaal beschikbaar moet zijn. Om de digitale toegankelijkheid van de fysieke collectie te vergroten en ook moderne vormen van onderzoek mogelijk te maken, gaan we verder op de ingeslagen weg: we blijven inzetten op het digitaliseren van onze bijzondere collecties en het machine-leesbaar maken van materiaal. We experimenteren hiervoor met nieuwe technologieën. Daarbij houden we rekening met verschillende onderzoeksmethoden, bijvoorbeeld binnen de Digital Humanities.

DOEL: DE BIBLIOTHEEKCOLLECTIE IS (HER)BRUIKBAAR EN MACHINE-LEESBAAR TEN BEHOEVE VAN DATAGEDREVEN ONDERZOEK

SUBDOEL

De opslagformats voor de collectiematerialen sluiten aan bij moderne vormen van onderzoek.

- **ACTIELIJN:** We zetten in op mogelijkheden voor bulkdownload en tekst- en datamining van digitale content.

SUBDOEL

De Universiteitsbibliotheek past kennis, technologieën en (metadata)standaarden toe die het gebruik van *linked open data* voor onze gebruikers mogelijk maken.

- **ACTIELIJN:** We werken toe naar nieuwe dienstverlening rondom *linked open data*.
- **ACTIELIJN:** We experimenteren met het geautomatiseerd verbeteren van de metadata van de collectie die we digitaliseren en delen deze open waar mogelijk.

WAT BETEKENEN 'OPEN' EN 'FAIR'?

Open Science staat voor de transitie naar een nieuwe, transparantere en inclusievere manier van wetenschappelijk onderzoek. 'Open' en 'FAIR' zijn begrippen die vaak gebruikt worden in de context van Open Science. Bij 'Open' is het streven dat er minimale restricties gelden voor beschikbaarheid, toegang en hergebruik van onderzoek. Met andere woorden: onderzoeksoutput moet publiekelijk beschikbaar zijn, zonder kosten of andere beperkingen voor de gebruiker.

De manier waarop gebruikers toegang krijgen tot wetenschappelijke informatie is in transitie. Steeds meer materiaal komt open beschikbaar en kan zonder abonnement worden gebruikt. Voor wetenschappelijke informatie die nog niet open beschikbaar is, biedt de bibliotheek duurzame toegang. In overleg met gebruikers selecteren we de materialen die we opnemen in onze collectie. Die bewaren en beheren we, zodat deze voor huidige én toekomstige generaties beschikbaar zijn.

De komende jaren zetten we in op het verbeteren van de online toegang tot wetenschappelijk materiaal. We streven naar optimale vindbaarheid en beschikbaarheid van onze collectie, of het nu gaat om digitale artikelen of middeleeuwse handschriften. Het is onmogelijk dat elke bibliotheek elke bron bewaart. Daarom werken we landelijk samen op het vlak van bewaren om duurzame toegang tot wetenschappelijke kennis te borgen.

DOEL: **DUURZAME TOEGANG TOT DE UU-COLLECTIE VOOR IEDEREEN**

SUBDOEL

De online toegang tot wetenschappelijk materiaal is verbeterd en ingericht op nieuwe doelgroepen met een relatie tot de UU.

- **ACTIELIJN:** We zetten in op het verbreden van de toegang ingericht op (internationale) samenwerkingsverbanden en onderwijs voor professionals.
- **ACTIELIJN:** We creëren voor de bijzondere collecties via een integraal plan van aanpak inzicht in wat we waar en op welke manier beschikbaar stellen (ontsluiten). Het uitgangspunt is dat iedere collectie die we in bezit hebben minimaal online te vinden is.

SUBDOEL

De Universiteitsbibliotheek bewaart haar fysieke en digitale collectie duurzaam.

- **ACTIELIJN:** We maken en implementeren nieuw bewaarbeleid, onder andere op basis van landelijke kaders.

Het Engelse acroniem FAIR staat voor *Findable* (vindbaar), *Accessible* (toegankelijk), *Interoperable* (interoperabel) en *Reusable* (herbruikbaar). Deze vier termen, die de basis vormen voor de FAIR-principes, vormen de leidraad voor het zo goed mogelijk beschikbaar stellen van onderzoeksoutput. Data, code en software zijn de meest voorkomende voorbeelden van onderzoeksoutput waarop de FAIR-principes worden toegepast, maar zeker niet de enige.

De afzonderlijke begrippen staan voor het volgende:

- Vindbaar – gemakkelijk te vinden door mens en computer, meestal met behulp van metadata
- Toegankelijk – zo bewaard en beschikbaar gemaakt dat het goed te raadplegen is, in het heden en op de lange termijn
- Interoperabel – door mens en computer te combineren met andere datasets
- Herbruikbaar – te gebruiken in toekomstig onderzoek, met de mogelijkheid de gegevens te bewerken voor andersoortige onderzoeksmethoden

‘Open’ en ‘FAIR’ richten zich beide op het stimuleren en verduurzamen van toegang tot en (her)gebruik van materiaal, maar ze zijn niet inwisselbaar. ‘FAIR’ voorziet bijvoorbeeld ook in vormen waarbij alleen geautoriseerde gebruikers toegang mogen krijgen. Dit is belangrijk bij bepaalde typen materiaal, zoals privacy-gevoelige onderzoeksdata.

De bibliotheek zorgt dat haar trainingsaanbod zoveel mogelijk aansluit op het steeds meer digitaal en open beschikbaar komen van verschillende vormen van wetenschappelijke informatie. We integreren onze dienstverlening op dit gebied in de bestaande en toekomstige onderwijscurricula. Ons aanbod is gedifferentieerd naar niveau en sluit aan bij de behoeften van zowel studenten als onderzoekers. Met inclusieve trainingen en leeromgevingen zorgen we voor goede toegankelijkheid voor de hele UU-gemeenschap.

DOEL: DE UU-GEMEENSCHAP IS INFORMATIEVAARDIG OP HET GEBIED VAN PUBLICATIES, DATA, CODE EN SOFTWARE

SUBDOEL

De Universiteitsbibliotheek biedt een breed palet aan informatievaardigheidstrainingen, van de basis tot een gevorderd niveau.

- **ACTIELIJN:** We ontwikkelen – zelf of samen met anderen – informatievaardigheidstrainingen op het gebied van digital scholarship en FAIR data, code en software.

De UU heeft de ambitie om pionier te zijn op het gebied van Open Science en zo snel mogelijk te bewegen naar 100% open access publicaties. Om dit te helpen realiseren, adviseert de bibliotheek de universitaire gemeenschap over het open access publiceren van artikelen en boeken. We bieden ondersteuning op het gebied van auteursrecht. We dragen bij aan het transformeren van het open access publicatielandschap tot een vorm van open access op basis van redelijke kosten.

Voor andere vormen van onderzoeksoutput, zoals data, code en software, zetten we onze expertise in om te stimuleren dat UU-output FAIR is. Ook zetten we onze expertise in om de FAIR-principes te borgen in het nieuwe erkennen en waarderen aan de UU. Voor datasets, code en software bevorderen we de vindbaarheid van het materiaal in internationale zoeksystemen via de daarvoor passende infrastructuur. Hiertoe dragen we bij aan samenwerkingen in (inter) nationale verbanden, zoals de European Open Science Cloud (EOSC).

DOEL: **WETENSCHAPPELIJKE OUTPUT VAN DE UU IS OPEN OF FAIR**

SUBDOEL

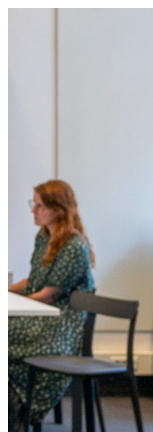
De Universiteitsbibliotheek ondersteunt bij het open access publiceren van wetenschappelijke artikelen, boeken, boekhoofdstukken en pre-prints via de 'gold', 'green' en 'diamond' route.

- **ACTIELIJN:** We investeren in contracten met full open access uitgevers en zetten erop in om bestaande overeenkomsten met uitgevers om te zetten naar volledig open access afspraken.
- **ACTIELIJN:** We richten de UU-repository in op een opt-outregeling voor de uitvoering van artikel 25fa van de auteurswet (amendement Taverne). Met deze opt-out regeling worden korte wetenschappelijke werken binnen een redelijke termijn open access beschikbaar gemaakt zonder dat de auteur hier iets voor hoeft te doen.
- **ACTIELIJN:** We ontwikkelen een strategie voor het behoud van auteursrecht van publicaties voor auteurs van de UU. We komen met een voorstel om de auteursversie die door de uitgever geaccepteerd werd (*author accepted manuscript*, AAM) op te nemen in de UU-repository. Zo wordt het mogelijk om publicaties zonder embargo (dit is voorwaarde binnen PlanS) open access beschikbaar te stellen.
- **ACTIELIJN:** We initiëren en implementeren een plan voor de ondersteuning van een selectie van (inter) nationale infrastructures van publieke en non-profit platforms die diamond open access publiceren.

SUBDOEL

De Universiteitsbibliotheek ondersteunt de UU-onderzoeksgemeenschap op het gebied van FAIR data, code en software.

- **ACTIELIJN:** We werken samen met Information and Technology Services (ITS) en andere partijen aan diensten met betrekking tot FAIR data, code en software. Deze diensten integreren we in het aanbod van het Utrechtse Digital Competence Center (DCC).
- **ACTIELIJN:** We dragen bij aan het ontwikkelen van gestandaardiseerde metadata voor onderzoeksdata, code en software.

ONDERWIJS

In het kader van Open Science groeit de wens binnen de universitaire gemeenschap om naast onderzoeksoutput ook leermaterialen open te delen (Open Educational Resources). Door hierop in te zetten wordt de kennis die in het Utrechtse onderwijs verpakt zit zo open mogelijk toegankelijk voor docenten en studenten van over de hele wereld.

Ook al richt de bibliotheek zich primair op wetenschappelijke output, we zien mogelijkheden om hier vanuit onze expertise aan bij te dragen. Daarom volgen we de landelijke ontwikkelingen op dit gebied en nemen we deel aan de ontwikkeling van dienstverlening binnen de UU om docenten te informeren, adviseren en trainen in het FAIR delen van hun leermaterialen. Daarbij zetten we in eerste instantie in op leermaterialen in de vorm van digitale colleges en trainingen. We ondersteunen bij het correct gebruiken van auteursrechtelijk beschermd werk. Om open leermaterialen beter vindbaar te maken, werken we mee aan het ontwikkelen van metadatastandaarden. En ook ons eigen digitale trainingsmateriaal stellen we open beschikbaar.

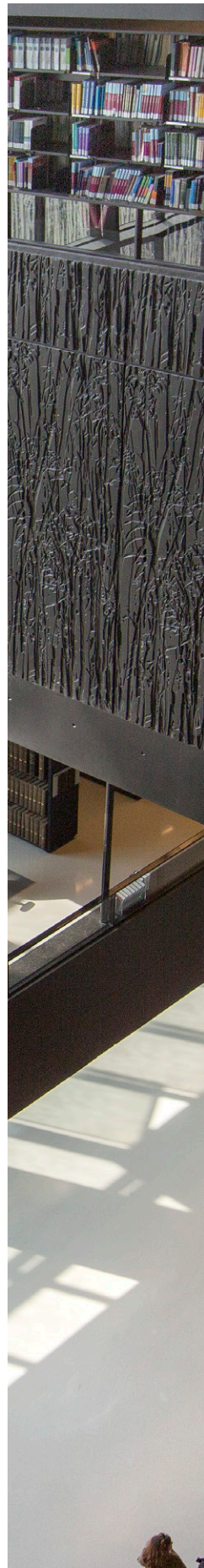
DOEL: **UU-LEERMATERIALEN ZIJN FAIR**

SUBDOEL

De UU-onderwijsgemeenschap kan een geïnformeerde keuze maken op het gebied van open delen van leermaterialen.

- **ACTIELIJN:** We adviseren ten aanzien van UU-infrastructuur en ontwikkelen dienstverlening voor het ondersteunen van de onderwijsgemeenschap.

GEBOUWEN

De bibliotheek bevindt zich in het hart van de universiteit. Daar vormt zij een laagdrempelige en toegankelijke plek waar iedereen van binnen en buiten de UU zich welkom voelt. Dat maakt de bibliotheek bij uitstek de plek voor ontmoeting in het kader van kennisdeling, van samen studeren op de zelfstudieplekken tot intensief samenwerken in de Living Labs. Servicegerichtheid is zichtbaar en voelbaar in de gebouwen, in het contact met onze gebruikers en in onze dienstverlening. Onze ruimtes ondersteunen zowel fysieke als digitale werkvormen, zijn inspirerend en zetten met de nieuwste technologie aan tot innovatie. We zetten onze expertise en diensten in om verschillende activiteiten te stimuleren en ondersteunen.

DOEL:
**DE BIBLIOTHEEK IS
DÉ PLEK VOOR
ONTMOETING TEN
BEHOEVE VAN
KENNISDELING**

SUBDOEL

We zetten de Universiteitsbibliotheek als innovatieve omgeving voor kennisdeling op de kaart door samenwerken en ontmoeten beter te faciliteren.

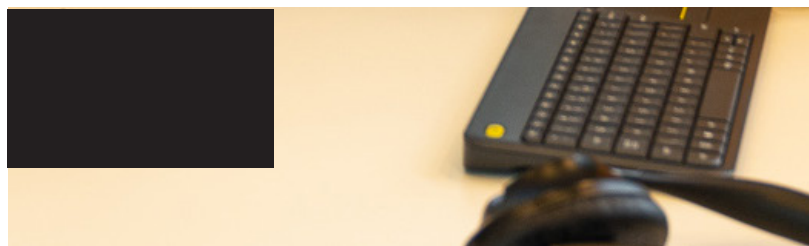
- **ACTIELIJN:** We stimuleren en organiseren ontmoeting, zowel fysiek als digitaal, ten behoeve van kennisdeling. In samenwerking met UU-partners programmeren we zelf activiteiten in de gebouwen. We zetten daar de laatste technologie voor in.

SUBDOEL

De Universiteitsbibliotheek is toegankelijk voor iedereen en flexibel inzetbaar voor onderzoek, innovatief onderwijs, studie en kantoorwerk.

- **ACTIELIJN:** We maken in samenwerking met partners binnen de universiteit concrete plannen voor de doorontwikkeling van de beide bibliotheekgebouwen op langere termijn.
- **ACTIELIJN:** We richten op korte termijn bestaande ruimtes en de entree van beide bibliotheeklocaties opnieuw in waardoor mensen zich welkom voelen en de ruimtes flexibel en voor meerdere doeleinden gebruikt kunnen worden.

ORGANISATIE

Het speelveld waarin de bibliotheek opereert, is voortdurend in beweging onder invloed van factoren als digitalisering, internationalisering en Open Science. Dat heeft gevolgen voor de dienstverlening van de bibliotheek, zeker daar waar we willen inspelen op de toekomstige ontwikkelingen.

Om goed op de veranderende vraag van onze klanten in te kunnen spelen, is de nodige flexibiliteit van onze organisatie vereist. Het betekent iets voor de kennis en vaardigheden waarmee we werken, maar ook voor hóé we werken. We zien dat werkzaamheden complexer worden en meer van elkaar afhankelijk zijn, binnen en buiten de bibliotheek. Daarom zetten we in op nieuwe vormen van samenwerking, afstemming en eigenaarschap.

DOEL:
**DE UNIVERSITEITS-
BIBLIOTHEEK IS EEN
PROFESSIONELE EN
FLEXIBELE ORGANISATIE
INGERICHT OP
SAMENWERKING**

SUBDOEL

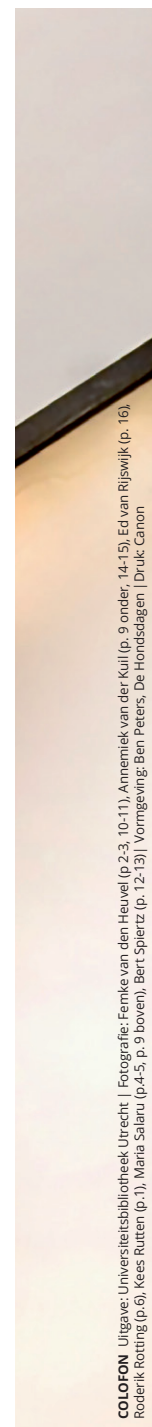
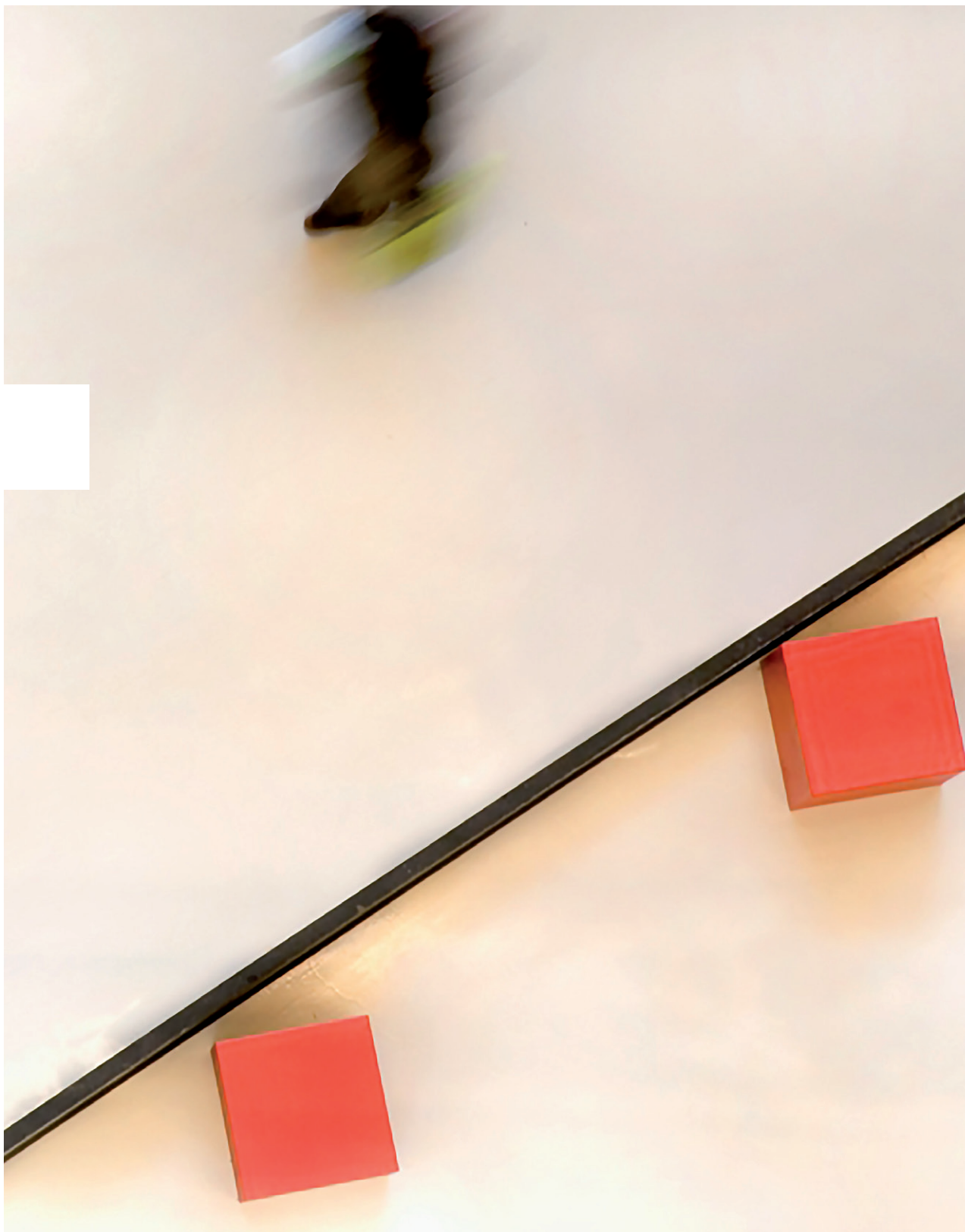
Onze organisatie is flexibel ingericht en ingesteld op samenwerking binnen en buiten de bibliotheek.

- **ACTIELIJN:** We laten de organisatiestructuur en de manier van (samen)werken en overleg aansluiten op de missie en de organisatiedoelen.
- **ACTIELIJN:** We geven een passende plek aan het beheer en de innovatie van technologie bij het organiseren van onze werkzaamheden.
- **ACTIELIJN:** We ontwikkelen een nieuwe manier van (hybride) samenwerken met aandacht voor gelijkwaardigheid en werken vanuit vertrouwen, waarbij de taak voorop staat.

SUBDOEL

Onze medewerkers hebben de competenties, kennis en vaardigheden die nodig zijn om de organisatiedoelen te behalen.

- **ACTIELIJN:** We voeren in 2022 een strategische personeelsplanning uit. Op basis hiervan maken we een strategisch personeelsplan, dat tijdens de beleidsperiode geïmplementeerd wordt. Hierbij zetten we in op:
 - anticiperen op veranderingen in functies;
 - het behoud van continuïteit in dienstverlening en behoud van kennis bij groter wordende mobiliteit en pensioneringen;
 - oplossingen voor knelpunten in de formatie.
- **ACTIELIJN:** We ontwikkelen en trainen onze vaardigheden, competenties en kennis, waarbij we speciale aandacht hebben voor technologie en hospitality. De strategische personeelsplanning is hierbij leidend.

COLOFON Uitgave: Universiteitsbibliotheek Utrecht | Fotografie: Femke van den Heuvel (p.2-3, 10-11), Annemiek van der Kuil (p. 9 onder, 14-15), Ed van Rijswijk (p. 16), Roderik Rotting (p.6), Kees Rutten (p.1), Maria Salaru (p.4-5, p. 9 boven), Bert Splertz (p. 12-13) | Vormgeving: Ben Peters, De Hondsdagen | Druk: Canon

**Universiteit
Utrecht**

Universiteitsbibliotheek